

Veera Kojo
Kansliapäällikön esikunnan strategiatoiminto

Asiantuntijalausunto
1.2.2023

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
Liv@eduskunta.fi

Viite: VNS 16/2022 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa ”Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen”; Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijakuuleminen torstaina 2.2.2023 klo 12.00

Tulevaisuusselonteko digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän näkökulmasta

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osasta ”Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen”. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja esittää seuraavan asiantuntijalausunnon.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon (VNS 16/2022 vp) ensimmäinen osa on tehty ensimmäistä kertaa virkatyönä kaikkien ministeriöiden poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Keväällä 2020 aloitettu työ on sisältänyt lukuisia ministeriöiden välisiä keskusteluja, työpajoja ja yhteistä tekstin tuottamista sekä viisikymmentä Erätauko-säätiön kanssa järjestettyä kansalaisdialogia.

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut yhteiseen valmisteluun aktiivisesti ja olemme ottaneet mukaan myös hallinnonalan virastot ennakkointiverkoston kautta. Olemme olleet keskeisessä roolissa erityisesti teknologisia muutostekijöitä koskevien osuuksien kirjoittamisessa (luku 3.4). Selonteossa kuvataan useita liikenne- ja viestintäministeriön toimialan kannalta olennaisia kehityskulkuja ja muutostekijöitä, jotka liittyvät muun muassa digitalisaatioon ja datatalouteen, kyberturvallisuuteen, liikenteen vihreään siirtymään, avaruusteknologiaan ja -toimintaan sekä kriittiseen infrastruktuuriin.

On lisäksi syytä huomioida, että kaikilla selonteossa kuvatuilla muutostekijöillä on vaikutuksia liikenteen ja viestinnän toimialaan. Esimerkiksi suurvaltakilpailun kiihtyminen ja kansainvälisen turvallisuusympäristön muutos nostavat kysymyksen strategisesta autonomiasta ja sen vaikutuksesta digitaalisatio- ja datapolitiikkaan. Ilmastonmuutos puolestaan asettaa aivan uudenlaisia haasteita toimivalle ja kestäväälle liikennejärjestelmälle.

Toisaalta digitaalisia yhteyksiä, liikennettä ja viestintää koskevilla toimilla voidaan olennaisesti vaikuttaa siihen, että tulevaisuus olisi sellainen kuin toivomme. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan toimilla vaikutetaan siihen, että ihmiset voivat täyttää liikkumiseen ja

yhteydenpitoon liittyvät perustarpeensa ja kokea osallisuutta, mikä vahvistaa luottamusyhteiskuntaa. Mahdollistamme uudistuvaa ja kilpailukykyistä elinkeinotoimintaa ja huolehdimme osaltamme yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta. Osallistumme lisäksi aktiivisesti kansainväliseen ja EU-yhteistyöhön ja pyrimme siten vaikuttamaan kehitykseen myös globaalilla tasolla.

Tulevaisuusselontekoprosessi on ollut tärkeässä roolissa valtioneuvoston ennakointikyvykkyyden ja tulevaisuuslukutaidon kehittämisessä. Tulevaisuusselonteon pohjalta kehitetään valtioneuvoston yhteistä toimintaympäristön jatkuvaa seurantaa, jota ministeriöt ja hallinnonalat voivat hyödyntää omassa ennakointityössään ja muussa toiminnassaan. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla käyttökohteita on useita, esimerkiksi Liikenne 12 -suunnitelmaan ja Digikompassiin liittyvä työ. Tulevaisuusselontekoprosessissa on myös urauurtavasti otettu kansalaisia mukaan tulevaisuustiedon tuottamiseen ja lisätty siten tiedon moniäänisyyttä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on vuoden 2022 aikana kehitetty ennakointia kohtia jatkuvaa, systemaattista toimintaa. Tavoitteena on, että pystyisimme paremmin huomioimaan toimintaympäristön muutokset strategisissa linjauksissamme ja sitä kautta kaikissa ydinprosesseissamme ja tekemisessämme. Ennakointityön kautta voimme toisaalta tunnistaa eri tulevaisuuksiin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia, toisaalta viedä tulevaisuutta toivomaamme suuntaan niin, että tulevillakin sukupolvilla on mahdollisuus hyvään elämään.

Kuten selonteon esipuheessa todetaan, tulevaisuustyön tavoitteena ei ole ennustaa tulevaisuutta vaan avartaa ajattelua, haastaa oletuksia ja kasvattaa tietoisuutta mahdollisista vaihtoehtoisista kehityskuluista ja niiden vaikutuksista. Erityisesti kriisien aikana tulevaisuushorisonttimme kapenee, huomiomme kiinnittyy akuutin kriisin hoitamiseen ja saatamme kadottaa käsityksen siitä, mitkä ovat pitkällä aikavälillä tärkeimpiä ja usein myös hyvin tunnettuja ja kattavasti tutkittuja tulevaisuutemme vaikuttavia muutostekijöitä. Tulevaisuusselonteon kaltaisia keskustelunavauksia tarvitaan tukemaan kykyämme hahmottaa nykyisenkaltaista, nopeasti muuttuvaa ja vaikeasti ennustettavaa maailmaa.